

27.1.2012

Dnro 2709/4/10

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Mikko Sarja

YLEINEN EDUNVALVOJA LAIMINLÖI RIITTÄVÄN YHTEISTOIMINNAN PÄÄMIEHENSÄ KANSSA

1 KANTELU

Kantelijat pyysivät eduskunnan oikeusasiamiestä tutkimaan lähiomaiselleen määrätyn edunvalvojan menettelyä päämiehen kiinteistön myymistä koskevassa asiassa.

Kantelun mukaan edunvalvoja ei ollut tiedustellut päämiehensä mielipidettä tälle merkityksellisen ja rakkaan kotitalon myyntiin eikä ollut ottanut yhteyttä myöskään sukulaisiin asian johdosta. He olivat kuulleet myymisestä huhupuheita ja saaneet asiasta varmistuksen otettuaan yhteyttä kiinteistönvälittäjään. Kiinteistön myyntiin ei olisi ollut tarvetta, koska kantelijoiden saaman tiedon mukaan päämiehen eläke on riittänyt hoitomaksuihin. Kantelussa kerrottiin myös, että yleinen edunvalvoja ei ollut suostunut keskustelemaan asiasta edunvalvojaan yhteyttä ottaneen henkilön kanssa. Edelleen kantelussa tuotiin esiin, että edunvalvoja oli vasta jälkikäteen hankkinut lääkärinlausunnon siitä, että päämies ei kykene huolehtimaan asioistaan. Vielä kantelussa pyydettiin selvittämään, mihin talossa ollut irtaimisto oli joutunut.

3 RATKAISU

3.1 Päämiehen mielipiteen tiedusteleminen

3.1.1 Oikeudellisen arvioinnin lähtökohdat

Asiaa koskevasta sääntelystä totean, että holhustoimilain 29 §:n 1 momentin mukaan edunvalvojalla on kelpoisuus edustaa päämiestään tämän omaisuutta ja taloudellisia asioita koskevissa oikeustoimissa, jollei tuomioistuimien ole tehtävää antaessaan toisin määrännyt tai jollei toisin ole säädetty.

Irtaimen käsittelyyn liittyen holhustoimilaissa säädetään myös, minkälaista omaisuutta päämiehen käyttöön ja vallintaan tulee jättää. Päämiehelle on lain 38 §:n 1 momentin mukaan jätettävä se omaisuus, jota hän tarvitsee henkilökohtaista käyttöönsä varten, ja 39 §:n 1 momentin mukaan edunvalvojan on säilytettävä omaisuus, jota päämies edunvalvonnan kestäessä tai myöhemmin tarvitsee asumista tai elinkeinon harjoittamista varten tai jolla muuten on päämiehelle erityistä arvoa.

Holhustoimilain 43 §:ssä säädetään puolestaan edunvalvojan ja päämiehen yhteistoiminnasta. Pykälän 1 momentin mukaan ennen kuin edunvalvoja tekee päätöksen tehtäviinsä kuuluvassa asiassa, hänen on tiedusteltava päämiehensä mielipidettä, jos asiaa on tämän kannalta pidettävä tärkeänä ja kuuleminen voi tapahtua ilman huomattavaa hanka-luutta. Saman pykälän 2 momentin mukaan kuuleminen ei kuitenkaan ole tarpeen, jos päämies ei kykene ymmärtämään asian merkitystä.

Jälkimmäisen säännöksen tarkoitus on korostaa edunvalvojan ja päämiehen välisen yhteistoiminnan merkitystä. Yhteistoiminnan tarve on säännöksen perusteluiden mukaan suurin silloin, kun päämiehen oikeutta määrätä varallisuudestaan ei ole lainkaan rajoitettu tai kun rajoitus on määrätty koskemaan ainoastaan tiettyjä oikeustoimia tai määrättyä omaisuutta. Tämä yhteistoimintasäätely koskee hallituksen esityksen mukaan ainoastaan edunvalvojan ja päämiehen keskinäistä suhdetta. Kuulemisvelvollisuuden laiminlyönti ei vaikuta edunvalvojan tekemän oikeustoimen sitovuuteen eikä siihen muutoinkaan liity suoranaista sanktiota. Edunvalvojan kykenevyys yhteistoimintaan päämiehensä kanssa voidaan kuitenkin ottaa huomioon esimerkiksi silloin, kun harkitaan edunvalvojan määräämistä tehtävänsä tai hänen vapauttamistaan siitä (HE 146/1998 vp, s. 51).

Holhustoimilaissa ei ole erikseen nimenomaisesti säädetty siitä, mikä merkitys päämiehen mielipiteelle tulee antaa arvioitaessa oikeustoimiin ryhtymistä. Oikeuskirjallisuudessa asiasta on esitetty toisistaan osin voimakkaastikin eriäviä näkemyksiä. Yhtäältä päämiehen tahdolle on annettu ratkaiseva merkitys, kun kyseessä on niin sanottu päämiestä tukeva edunvalvonta eli edunvalvonta on lievintä laatua (ks. Ahti Saarenpää: Holhouksesta edunvalvontaan, Pohjois-Suomen tuomarikoulun julkaisuja 1–2/2000, s. 165). Toisaalta on katsottu, että päämiehelle ei ole laissa annettu näin vahvaa asemaa, vaan päämiesten lausumat ovat informaatiota, jonka valossa arvioidaan, miten asiassa olisi päämiehen parasta ajatellen edettävä (Markku Helin: Edunvalvojan päätösvallan rajoista, Lakimies 6–7/2001, s. 1073). On myös todettu, että edunvalvonta vaikuttaa päämiehen autonomiaan ja oikeusasemaan siten, että päämies joutuu tosiasiasa hyväksymään edunvalvojan kelpoisuutensa rajoissa tekemät oikeustoimet ja omaisuuden vallintaratkaisut. (Pertti Välimäki: Holhustoimen pääpiirteet, 2008, s. 31). Vielä kirjallisuudessa on todettu ongelmallisimpia tilanteita syntyvän yleensä sellaisten päämiesten osalta, jotka jollakin tavalla ymmärtävät asian mutta ymmärryksen taso vaihtelee. Tällöin edunvalvojan on pyrittävä kaikki näkökohdat huomioon ottaen ratkaisemaan asia päämiehensä kokonaisedun mukaisesti (Ari Heikkinen – Aila Heusala – Soja Mäkelä – Kari Nuotio: Holhoustili, 2003, s. 31).

Oikeuskäytännöstä voidaan mainita korkeimman oikeuden ennakkopäätös KKO:2005:2, jonka perusteluissa todetaan muun muassa, että holhustoimilain 43 §:n kuulemissäännöksissä on kyse ainoastaan edunvalvojan ja päämiehen välisestä suhteesta eivätkä ne siten rajoita edunvalvojan kelpoisuutta. Jos päämies ja edunvalvoja ovat eri mieltä esimerkiksi edunvalvojan tehtäväpiiriin kuuluvasta oikeustoimesta, edunvalvojalla on kelpoisuus ratkaista asia päämiehen tahdon vastaisesti, vaikka päämiehen toimintakelpoisuutta ei olisikaan rajoitettu. Oikeuskirjallisuudessa tätä korkeimman oikeuden tulkintaa on tosin arvosteltu ja pidetty perusoikeusvastaisena. Kirjoittaja on peräänkuulluttanut holhustoimilain muuttamista tältä osin (ks. Ahti Saarenpää: Henkilö- ja persoonallisuus-oikeus, teoksessa Oikeusjärjestys, osa 1, 2009, s. 311).

Olen 26.8.2011 antamassani päätöksessä dnro 973/2/10 todennut muun muassa, että päämiehen omana kotinaan käyttämän asunnon myyminen on päämiehen kannalta hyvin merkittävä asia niin perustuslaissa turvatus yksityisyyden suojan kuin itsemääräämisoikeudenkin näkökulmasta. Päämiehen itsemääräämisoikeus ja hänen vaikutusmahdollisuutensa turvaaminen saavatkin tällaisessa erityisesti yksityisyyttä voimakkaasti koskevassa päätöksenteossa korostuneen merkityksen.

Pidin kritiikille erittäin alttiina sellaista ajattelua, että jos henkilö ei edunvalvojan määräämistä koskevassa oikeudenkäynnissä noin vuotta aiemmin annetun lääkärinlausunnon mukaan ymmärrä edunvalvojan määräämisen merkitystä, päämies ei ymmärtäisi myöskään mitään muuta asiaa, joka voi tulla edunvalvonnan aikana edunvalvojan hoidettavaksi, eikä päämiestä sen vuoksi tarvitsi ylipäättään kuulamista – edes päämiehen kannalta hyvin tärkeästä asiasta. Katsoin, että oman kodin myymisen kyseessä ollen kynnys päämiehen kuulemiselle on syytä pitää hyvin matalana siitakin huolimatta, että edunvalvojan käytettävissä oleva lääketieteellinen aineisto ehkä joissakin suhteissa kyseenalaistaisi päämiehen ymmärryskyvyn. Näin ollen pääsääntönä tulee mielestäni olla, että edunvalvoja aina vähimmilläänkin pyrkii keskustelemaan asunnon myymisestä ja sen tarpeellisuudesta päämiehensä kanssa.

Kyseisessä tapauksessa yleinen edunvalvoja ei ollut edes pyrkinyt kuulemaan päämiestä ennen päämiehen asunnon myymistä, koska hän oli katsonut noin vuotta aiemmin edunvalvontaan määräämisasiassa hankitun lääkärinlausunnon perusteella, että päämiestä ei voida asiassa kuulla. Johtopäätökseni oli, että yleisen edunvalvojan olisi tullut edes pyrkiä olemaan päämieheensä yhteydessä asunnon myymisen johdosta. Koska hän ei ollut niin tehnyt eikä asiassa ilmennyt, etteikö asian tällainen selvittäminen olisi voitu toteuttaa laissa tarkoitetulla tavalla ilman huomattavaa hankaluutta, katsoin yleisen edunvalvojan laiminlyöneen toimia yhteistoiminnassa päämiehensä kanssa. Korostin kuitenkin vielä yhtäältä sitä, että päämiehen kuulemisesta erillinen kysymys on kuitenkin se, mikä merkitys päämiehen mielipiteelle on kulloinkin lopullisessa päätöksenteossa annettava, ja toisaalta sitä, että päämiehen kuulemista ei kuitenkaan pidä väheksyä vain sen vuoksi, että päämiehen mielipiteelle ei laissa olisikaan annettu sitovaa merkitystä.

Samassa päätöksessäni otin kantaa myös yhteistoimintaan yleisen edunvalvojan ja päämiehen välillä asunnossa olleen irtaimen käsittelyn osalta. Totesin muun muassa, että päämiehen omana kotina käyttämän asunnon tyhjentäminen on koti-irtaimiston korostuneesti henkilökohtaisesta luonteesta johtuen toimenpide, joka edellyttää edunvalvojalta erittäin tarkkaa harkintaa. Harkinnan sekä yleisen edunvalvojan ja päämiehen yhteistoiminnan merkitys korostuu myös siksi, että mainitun omaisuuden myyminen ei edellytä maistraatin lupaa eikä siihen muutenkaan kohdistu minkäänlaista ennakkovalvontaa. Tältäkin osin katsoin, että kynnyn pyrkimykselle selvittää päämiehen mielipide on perusteltua olla alhainen, vaikka edunvalvojalla oleva lääketieteellinen selvitys puhuisi joiltain osin päämiehen ymmärryskykyä vastaan. Edunvalvojan tulee siten pyrkiä selvittämään päämieheltään, mitä omaisuutta päämies haluaa säilytettävän. Jos päämies ei voi tahtoaan asiassa ilmaista, edunvalvoja joutuu arvioimaan asian itsenäisesti parhaan harkintansa mukaan. Koska yleinen edunvalvoja ei kyseisessä tapauksessa ollut edes yrittänyt selvittää päämiehensä mielipidettä irtaimen suhteen, katsoin hänen tältäkin osin laiminlyöneen toimia riittävällä tavalla yhteistoiminnassa päämiehensä kanssa.

3.1.2

Kannanotto

Yleinen edunvalvoja ei ole selvityksessään ottanut kantaa siihen, oliko hän tiedustellut päämiehensä mielipidettä kiinteistön myymiseen ja irtaimen käsittelyyn tässä yhteydessä. Sen sijaan hän kertoo selvittäneensä sitä, onko päämies käynyt kyseisellä kiinteistöllä. Tämä on kuitenkin aivan eri asia kuin päämiehen mielipiteen selvittäminen myymisen suhteen. Selvityksestä ei myöskään tarkkaan ottaen ilmene, mihin hänen näkemyksensä siitä, että päämiehen mielipidettä asiaan ei voida tiedustella ennen kiinteistön myytäväksi laittamista, oli perustunut. Kantelun ja käytettävissäni olleen muun aineiston mukaan kiinteistön myymiseen tähtääviin toimenpiteisiin oli ryhdytty jo helmikuussa 2010, kun taas yleisen edunvalvojan selvityksen liitteenä ollut myyntiasiassa hankittu lääkärinlausunto oli pyydetty vasta maaliskuussa ja saatu huhtikuussa. Maistraatti oli myöntänyt luvan kauppaan toukuussa. Lisäselvityksessään yleinen edunvalvoja on todennut päämiehen mielipiteen selvittämisestä,

että edellä mainittu lääkärintlausunto oli hankittu nimenomaan päämiehen kuulemisen tarpeellisuuden arvioimiseksi. Irtaimiston osalta hän on tuonut esiin lähinnä sen, mitä hän on jo aiemmin selvityksessään todennut.

Selvityksissä ei myöskään ole otettu kantaa päämiehen mielipiteen selvittämiseen irtaimistokysymyksen osalta. Sen sijaan siihen on otettu kantaa, miten asiassa oli tältä osin toimittu päämiehen lähiomaisiin nähden (ks. jäljempänä kohta 3.2).

Edellä todetun perusteella lähden siten siitä, että yleinen edunvalvoja ei ollut henkilökohtaisesti tiedustellut päämiehensä kantaa asiaan.

Totean ensinnäkin, että päämiehen omana kotina käyttämän asunnon myyminen siihen liittyvine irtaimistoa koskevine toimenpiteineen on eittämättä sellainen päämiehen näkökulmasta merkityksellinen toimi, jonka osalta päämiehen kuuleminen tulee ajankohtaiseksi. Päämiehen kuulemista koskeva holhustoimilain 43 § ei kuitenkaan ole ehdoton, vaan siinä päämiehen kuuleminen on kytketty päämiehen kykyyn ymmärtää asian merkitys. Säännös jättää siten sijaa edunvalvojan tapauskohtaiselle harkinnalle siinä, milloin päämiehen voidaan katsoa ymmärtävän asian merkityksen.

Holhustoimilaissa tai sen perusteluissa ei ole enemmälti otettu kantaa siihen, miten edunvalvojan tulee varmistua päämiehen ymmärryskyvystä ennen eri toimiin ryhtymistä. Käsitys päämiehen ymmärryskyvystä voi edunvalvonnan aikana luonnollisesti muodostua eri tavoin. Yhtäältä se voi perustua edunvalvojan aiempiin henkilökohtaisiin havaintoihin ja kokemuksiin päämiehestään. Toisaalta edunvalvoja voi hankkia lääkärintlausunnon tapauskohtaisen arvionsa pohjaksi, vaikka laissa ei ole ylipäätään määrätty siitäkään, että edunvalvojan käsityksen päämiehen ymmärryskyvystä tulisi edes perustua yksinomaan lääketieteelliseen selvitykseen. On sinänsä toisaalta täysin ymmärrettävää, jos edunvalvoja tukeutuu arviossaan myös tällaiseen selvitykseen.

Nyt yleisen edunvalvojan käsitys päämiehensä ymmärryskyvystä kiinteistön myymistä koskeneessa yksittäistapauksessa ei käytettävissäni olleiden tietojen perusteella ollut perustunut päämiehen henkilökohtaiseen tapaamiseen. Tilanne kuitenkin poikkeaa aiemmasta päätöksessäni käsitellystä tapauksesta (ks. edellä 3.1.1) siinä, että nyt oli ennen maistraatin myyntiluvan myöntämistä vielä erikseen selvitetty päämiehen kuulemisen edellytyksiä.

Korostan kuitenkin tässäkin tapauksessa sitä, että päämiehen kodin myymisen kyseessä ollen kynnys yhteistoiminnalle päämiehen kanssa eli hänen kuulemiselleen on syytä pitää hyvin matalana siitäkin huolimatta, että edunvalvojalla mahdollisesti käytettävissä oleva lääketieteellinen aineisto ehkä joissakin suhteissa kyseenalaistaisi päämiehen ymmärryskyvyn. Näin ollen pääsääntönä tulee mielestäni olla, että edunvalvoja aina vähimmilläänkin pyrkii keskustelemaan päämiehen kodin myymisestä ja sen tarpeellisuudesta samoin kuin kodissa olevan irtaimiston käsittelystä henkilökohtaisesti päämiehensä kanssa siitäkin huolimatta, että lopullisen ratkaisun asiassa tekee edunvalvoja. Pidän huolestuttavana, jos päämies jää tai jätetään ulkopuolisen asemaan mekaanisesti vain lääketieteelliseen selvitykseen perustuvan asian selvittelyn perusteella etenkin tämänkaltaisissa yksityiselämän suojan piiriin voimakkaasti kuuluvissa asioissa.

Edellä todetun perusteella ja kun käytettävissäni olleesta aineistosta ei ilmene, että yleinen edunvalvoja olisi toiminut edellä peräänkuuluttamallani tavalla, en voi katsoa hänen toimineen riittävässä yhteistyössä päämiehensä kanssa. Menettelyn moitittavuuden arvioinnissa olen nyt kuitenkin ottanut huomioon sen, että yleinen edunvalvoja oli – toisin kuin aiemmassa ratkaisussa käsitellyssä tapauksessa – erikseen tapauskohtaisesti pyrkinyt selvittämään päämiehen kuulemisen edellytyksiä hankkimalla asiassa nimenomaisen lääkärintlausunnon.

Katson, että asia ei edellytä enempiä toimenpiteitäni kuin että saatan edellä esittämäni käsityksen yleisen edunvalvojan tietoon.

3.2

Yhteydenpito päämiehen lähiomaisiin

Holhoustoimilaissa ei ole erikseen säädetty edunvalvojan yhteydenpidosta päämiehen läheisiin. Laki ei siten velvoita edunvalvojaa ottamaan yhteyttä päämiehen läheisiin, kun hän on aikeissa ryhtyä toimenpiteisiin päämiehensä taloudellisissa asioissa. Usein etenkin yleisillä edunvalvojilla on myös käytössään valmiit, vakiintuneet ja hyväksi koetut toimintamallit esimerkiksi päämiehen tilien selvittämiseksi, mikä osaltaan vähentää tarvetta yhteydenpitoon omaisiin päin esimerkiksi asioiden selvittämiseksi. Toisaalta holhoustoimilain salassapitosääntely osaltaan asettaa rajoituksia sille, missä määrin edunvalvoja voi ylipäätään kertoa päämiehensä asioista ulkopuolisille – mukaan lukien päämiehen läheiset –, koska omaisilla ei ole automaattista tietojensaantioikeutta päämiehen asioista, joskaan salassapitovelvollisuus ei vielä sinänsä estä kaikkea yhteydenpitoa päämiehen omaisiin. Tätä näkökulmaa tarkastelen vielä jäljempänä tämän jakson lopussa.

Holhustoimen laillisuusvalvonnassa tekemiäni havaintojen mukaan ei ole poikkeuksellista, että siinä vaiheessa, kun edunvalvonta alkaa ja edunvalvoja selvittää päämiehensä asioita, edunvalvoja on yhteydessä tiedossaan oleviin läheisiin sikäli kuin hänelle tulee käsitys, että läheisillä on edunvalvonnan hoitamisen näkökulmasta tarpeellista tietoa päämiehen asioista.

Myös päämiehen oma tahto voi vaikuttaa siihen, kuinka edunvalvoja on yhteydessä päämiehen läheisiin. Jos päämies ymmärtää asian merkityksen ja haluaa keskusteltavan asioistaan avoimesti läheisten kanssa, edunvalvojan on perusteltua noudattaa päämiehen tahtoa. Toisaalta päämies saattaa kieltää kaiken yhteydenpidon lähipiiriin. Edelleen totean yleisellä tasolla, että myös päämiehen lähipiirin aktiivisuus vaikuttaa edunvalvojan toimintaan. Jos lähipiiri on passiivinen, ei edunvalvoja välttämättä voi edes tietää, kuka tai ketkä sukulaisista olisivat ns. lähipiiriä. Jos siis asian merkityksen ymmärtävä päämies haluaa lähipiiriään kuultavan esimerkiksi siinä vaiheessa, kun edunvalvoja on myymässä päämiehen omistamaa kiinteistöä, edunvalvojan tulee lähtökohtaisesti toimia päämiehen toivomuksen mukaisesti.

Olen todennut 18.6.2010 antamassani päätöksessä dnro 3026/4/08 muun muassa, että edunvalvojaa koskevasta salassapitosääntelystä ei voi sinänsä seurata, että edunvalvoja ei voisi ottaa yhteyttä tiedossaan oleviin tai vaivatta selvitettävissä oleviin päämiehen läheisiin muun muassa sen selvittämiseksi, olisiko joku heistä halukas joko ostamaan päämiehen irtaimiston tai ottamaan haltuunsa sellaisen irtaimen, joka muussa tapauksessa tulisi edunvalvojan arvion mukaan joka tapauksessa hävitettäväksi. Jos nimittäin salassapitosääntelyn katsottaisiin estävän tällaisen yhteydenoton omaisiin nähden, vastaava koskisi kaikkia muitakin tahoja, jolloin omaisuuden myyminen myös täysin ulkopuolisille, kuten osto- ja myyntiliikkeille, kävisi ylipäätään mahdottomaksi.

Totesin myös, että ottamalla yhteyttä päämiehen läheisiin voisi osaltaan olla mahdollista myös estää tai ainakin minimoida tilanteita, joissa edunvalvojan silmin arvottomalta vaikuttava päämiehen henkilökohtainen irtain omaisuus joko hävitettäisiin tai joissa se myynnin myötä ajautuisi sellaisille täysin ulkopuolisille tahoille, joilla ei ole siihen erityistä tunnesidettä. Tällöin tulisi otetuksi huomioon myös edellä todettu perhe-elämän kunnioittaminen, johon kuuluu osaltaan perheen historian ja kulttuuriperinnön vaaliminen ja siirtyminen edelleen uusille sukupolville esimerkiksi valokuvien ja vanhojen kirjeiden muodossa.

Asiaa koskevan tarkemman sääntelyn puuttuessa oikeusministeriö on 14.4.2011 antanut asiaa koskevan suosituksen. Siinä todetaan muun muassa, että jos päämies ei itse pysty ottamaan kantaa asiaan eikä ole aikaisemminkaan ilmaissut tahtoaan, edunvalvoja joutuu harkitsemaan yhteydenpidon päämiehen omaisiin ja tietojen antamisen laajuuden itsenäisesti. Lähtökohtana on suosituksen mukaan salassapitovelvollisuus, mutta päämiehen etu voi olla myös se, että läheisten ja omaisten kanssa on toimiva yhteistyö. Omaisilla saattaa olla perheyhteyden ja muiden olosuhteiden vuoksi jo selvä kuva päämiehen taloudellisista asioista, ja niistä keskusteleminen ei tuolloin aiheuta päämiehelle vahinkoa. Edunvalvojalle jää yksittäistapauksessa harkintavaltaa siitä, mitä tietoja hän voi antaa ja millä tarkkuudella päämiehen asioista voi omaisten ja läheisten kanssa keskustella silloin, kun päämies ei pysty asiaa ratkaisemaan. Edelleen suosituksessa todetaan, että edunvalvojan tulee ratkaisua pohtiessaan kunnioittaa päämiehen oikeutta sekä perheyhteyteen että yksityisyyteen ja arvioida, minkälainen menettely vastaa parhaiten päämiehen etua.

Irtaimiston osalta yleinen edunvalvoja on nyt kertonut päämiehen sisarenpojan luvanneen ilmoittaa kaikille tiedossaan oleville sukulaisille, että irtaimisto olisi ostettavissa kohtuuhinnalla ennen talon myymistä. Kukaan ei edunvalvojan mukaan kuitenkaan ollut ilmoittanut haluavansa mitään. Kukaan sukulaisista ei yleisen edunvalvojan mukaan ollut myöskään tehnyt talosta ostotarjousta. Käytettävissäni olleen aineiston perusteella en voi enemmälti ottaa kantaa siihen, kenelle asiasta oli tarkkaan ottaen ilmoitettu.

Johtopäätökseni totean, että koska edunvalvojan velvollisuudesta toimia yhteistyössä päämiehen omaisten kanssa ei ole erikseen säädetty, minulla ei ole tämä lähtökohta ja edellä esitetyt muut yleiset näkökohdat huomioon ottaen perusteita enemmälti puuttua asiaan.

3.3

Tietojen antaminen päämiehen asioista

Sikäli kuin kantelussa tuotiin verraten yleisellä tasolla esiin se, että yleinen edunvalvoja ei ollut suostunut keskustelemaan päämiehensä asioista päämiehen asuinpaikan johtajan kanssa, totean tässäkin yhteydessä, että holhoustoimilain salassapitosääntely asettaa rajoituksia sille, missä määrin edunvalvoja voi ylipäätään kertoa päämiehensä asioista ulkopuolisille. Yleinen edunvalvoja ei nimittäin holhoustoimilain 92 §:n 2 momentin mukaan saa ilman päämiehen suostumusta ilmaista holhoustoimeen liittyvän tehtävän perusteella tietoon saamaansa asiaa, joka yksityisen taloudellisen edun tai yksityisyyden suojaamiseksi on pidettävä salassa. Tämä sääntely voi sinänsä ymmärrettävästi vaikeuttaa edunvalvojan vuoropuhelua ulkopuolisten tahojen kanssa.

Tältä osin asiassa ei ole ilmennyt sellaista, johon minulla olisi käytettävissäni olleen aineiston perusteella perusteita enemmälti puuttua.

3.4

Kiinteistön myymisen aiheellisuus

Holhoustoimilain 34 §:n 1 momentin 1 kohdan ja 35 §:n nojalla maistraatti voi myöntää edunvalvojalle luvan päämiehen omistaman kiinteistön luovuttamiseen, jos oikeustoimi on päämiehen edun mukainen. Lupaharkinnassaan maistraatin on otettava huomioon, mitä saman lain 37–41 §:ssä säädetään päämiehen omaisuuden hoitamisesta. Maistraatin on siten otettava huomioon muun muassa se, mitä 37 §:ssä säädetään päämiehen omaisuuden hoitamisesta sillä tavoin, että omaisuus ja sen tuotto voidaan käyttää päämiehen hyödyksi ja tyydyttämään hänen henkilökohtaisia tarpeitaan.

Olen aiemmassa ratkaisukäytännössäni korostanut lupamenettelyn sitä perusajatusta, että säätämällä oikeustoimi luvanvaraiseksi on pyritty ennakolta vähentämään vaaraa siitä, että päämiehen eduille aiheutetaan oikeustoimella vahinkoa. Edelleen olen korostanut sitä, että koska jokaisen omaisuus on perustuslain 15 §:n nojalla turvattu, maistraateilla on holhoustoimilain 46 §:n mukaisina edunvalvojen toiminnan valvojina merkittävä rooli myös edunvalvonnassa olevien henkilöiden perusoikeutenaturvattun omaisuuden suojan toteutumisen viranomaiskontrollissa (esim. dnro:t 2402/4/05, 168/4/06 ja 973/2/10).

Maistraatti on lausunnossaan todennut yleisellä tasolla, että edunvalvoja voi myydä päämiehen omistaman kiinteistön, jos se on päämiehelle tarpeeton. Erityisesti arvioidaan, tarvitseeko päämies sitä asuinkäyttöön. Lisäksi kiinnitetään huomiota siihen, että kiinteistö säilytetään niin pitkään, että halutessaan päämies voi käydä siellä. Kauppahinnan oikeellisuus puolestaan varmistetaan maistraatin mukaan niin, että hakemusasiakirjoihin tulee sisältyä laillistetun kiinteistönvälittäjän hinta-arvio eli kiinteistö myydään käyvästä hinnasta.

Maistraatti on nyt myöntänyt yleiselle edunvalvojalle luvan päämiehen kiinteistön myymiseen. Kaupan päämiehen edun mukaisuus on siten jo tullut säännönmukaisessa viranomaismenettelyssä arvioiduksi. Tämän vuoksi ja kun käytettävissäni olleen aineiston perusteella asiassa ei ole ilmennyt aihetta epäillä maistraatin menetelleen lupa-asiaa käsitellessään lainvastaisesti tai käyttäneen asiassa harkintavaltaansa väärin, asia ei tältä osin anna aihetta toimenpiteisiin.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.1.2 esittämäni käsityksen yleisen edunvalvojan Soili Viitalan tietoon lähettämällä hänelle jäljennöksen päätöksestäni. Samalla lähetän päätöksen tiedoksi nykyiselle Lounais-Suomen maistraatille.